

Talajtáink és erdészeti vonatkozásaik

STEFANOVITS PÁL

Az erdőgazdaság termelékenységének fokozásához ismernünk kell a termőhely egyik fontos tényezőjét, a talajt és annak viszonyát a rajta termő növényekhez. Az erdészeti talajtan feladatkörébe tartozik, hogy rávilágítson azokra az összefüggésekre, melyek egyrészt az erdőállományok és az alattuk kialakuló talaj között, másrészt a talaj és a rajta tenyésző faállomány között fennállanak. A talajtani tudomány egy jelentős része, a talajfejlődési folyamat kezdeti szakaszát képező erdőtalajokkal, a fás növényzet és a talaj kölcsönhatásának tanulmányozásával foglalkozik. A Szovjetunióban egész iskola alakult, melynek munkássága a fák és a különböző erdőtípusok talajalakító hatásával foglalkozik. A legújabb szovjet szakirodalomban Zonn Sz. V. könyve (1.) igen sok, számunkra is hasznosítható adatot tartalmaz, mert a Kaukázus nyugati részének erdeivel foglalkozik, melyek klimatikus szempontból igen közel állanak a mi hazai viszonyainkhoz. Ebben a könyvében Zonn Sz. V. az eddigi állásponttal szemben új irányokat képvisel, melyek közül minket elsősorban a tölgyesek, gyertyános-tölgyesek és a bükkösök talajalakító hatása kell hogy érdekeljen.

A hazai irodalomban igen kevés adatot találunk, mely akár az erdő, akár a talaj oldaláról közelítené meg a kérdés megoldását. Talajtani szakirodalmunk a mezőgazdasági talajokhoz viszonyítva, keveset foglalkozik az erdőtalajokkal. Még a mezőgazdasági talajtanunk is bizonyos mértékben eltolódott »specialitásunk«, a szikesek kutatásai felé.

Talajviszonyainkról országos áttekintést csak az 1911 és 1918 között végzett áttekintő talajtérképfelvételek befejezése után megjelenő klímazonális talajtérképből nyertünk (2.). A legújabb időkig, az egyes kisebb területeket nem tekintve, ez volt az egyetlen forrás, melyből a tervező és a kivitelező meríthetett az országos méretű tervezéseknél. Más a helyzet ma, amikor kormányzatunk felismerte talajaink megismerésének fontosságát és az 1931-ben dr. Kreybig Lajos (3.) által megkezdett és irányított országos átnézetes talajismereti térképek munkálatainak befejezését tűzte ki célul. Ennek a feladatnak eleget téve, az 1:25.000 méretarányú mezőgazdasági talajtérképeket elkészítettük.

Itt mindjárt fel kell hívni a figyelmet arra, hogy e térképezés elindításánál lefektetett elvek szerint az erdős területek nem lettek felvéve. Részletekre vonatkozó adatokat tehát az erdészeti szakemberek ettől a térképtől csak ott várhatnak, ahol a felvétel idején nem állott erdő. Más az eset azonban, ha nem részletkérdésekről, hanem országos, vagy megyei viszonylatban tanulmányozzuk a talajokat. Ott a kis, elszórt foltokat alkotó erdők szerepe elmosódik a nagy mezőgazdasági területek között és általános elvek levonására alkalmasak lesznek a térképekből nyert adatok. Ilyen általánosítás és a Kreybig L. által irányított 1:25.000 és 1:75.000 térképek adatainak felhasználásával készítettük el az ország területének felosztását talajtájakra.

A talajtájhatárok olyan területeket zárnak körül, melyek talajai fejlődésük szempontjából azonos körülmények között, azonos fejlődési fokozatúak el az egységes talajfejlődési folyamat keretein belül. Vannak azonban olyan területek is, ahol a különböző talajtípusok eloszlása annyira mozaikszerű, hogy különböző területeket egymástól el nem választathatunk, ilyenkor a talajokat komplex tájba vontuk össze. Ennek keretén belül az egyes talajtípusok azonos törvényszerűségeknek engedelmessé válnak el (pld. a mélyebb területeken a réti talajok, magasabban a homokon kialakult barna erdőtalajok).

A fenti elvek alapján az országot 35 talajtájra osztottuk. Az egyes tájak területi megoszlásának szemléltetésére a mellékelt térképet mutatjuk be. Röviden jellemezve az egyes tájakat, a következőket mondhatjuk:

1. *Tisza—Szamos-szög.* A Tisza és a Szamos savanyú öntéseinek kialakult fiatal öntéstalajok. Kötöttségük szerint agyagosak. Típusuk, a jellegtelen öntéstalajok mellett, több helyen agyagos réti talaj, réti agyag.

2. *Ecsedi-láp.* Valamikor összefüggő, síkláptőzeggel borított terület. Ma nagy része felégetve és a mezőgazdasági művelés hatására kotuvá alakult. Foltonként agyagos réti talajokat találunk.

3. *Nyírség.* Ösfolyók törmelék-kúpján a buckákba rendezett homokon gyengén savanyú barna erdőtalajok alakultak ki. A mélyedésekben réti talajok, tözeges talajok és helyenként, különösen a nyugati részeken, szikesek képződtek.

4. *Debreceni löszhát.* Löszön kialakult fekete mezőségi talajok (déli csernozjomok). A keleti részeken a humuszréteg vastagságában kilúgozva, a többi helyen túlnyomórészt a feltalajban is meszesek. A talajok 10%-a az altalajban 1 méter felett található szikes réteg miatt sekély termőréteggű. A terület másik 10%-a szikes.

5. *Hortobágy.* Az ország legjellegzetesebb szikes tája. Az összterület 82%-a szikes. Túlnyomórészt szolonyec jellegű, de találunk szolonyec és szolonyec szikeseket is. Löszszerű vályogon és a Hortobágy-folyó hordalékán képződött. A szikesek a mélyebb térszinteket foglalják el. A magasabb területek talajai fekete mezőségi típusokhoz tartoznak.

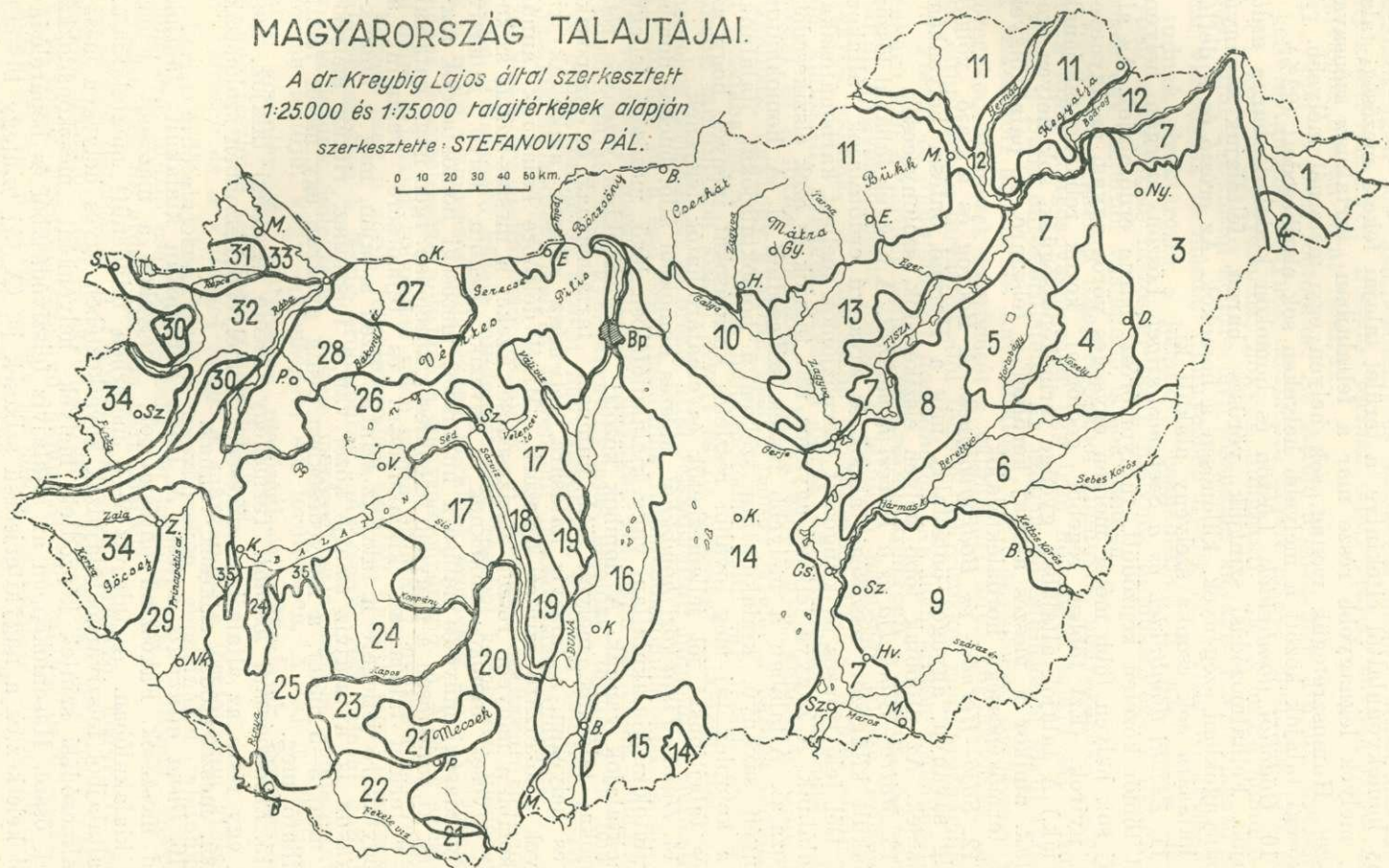
6. *Berettyó és Körösök vidéke.* Az uralkodó talajtípus az agyagos réti talaj. Ez kötött, fekete színű, poliéderes szerkezetű, mely szerkezet nem vizálló, ezért nehezen művelhető, folyóvízi hordalékon képződött savanyú öntéstalaj. A mélyebb helyeket a kotus talajok töltik ki. A terület 20%-a oszlopos-szikes.

7. *Tiszavölgy.* A Tisza völgyében négy talajféleséget különböztetünk meg: fiatal öntéstalajokat, melyek a belvízrendezés és ármentesítés folytán kerültek mezőgazdasági művelés alá, ezek világos színű és rétegződés nélküli közép-kötött talajok; régi öntéstalajokat, melyek savanyúbbak s kötöttebbek; szigetszerűen előforduló szikeseket (10%), melyek többnyire a térszint magasabb pontjain, a régi folyótérasszonkon fekszenek és agyagos réti talajokat, a réti agyagokat.

8. *Szolnoki löszhát.* A feltalajban is szénsavas meszet tartalmazó fekete mezőségi talajok. Humuszrétegük 60—80 cm. A mélyebb részeken az altalajban szikesedők. A terület legmélyebb részein réti agyagokat és szikes talajokat találunk. Az utóbbiak a talajok 22%-át teszik ki. A szikesek túlnyomórészt szolonyec jellegűek, azaz oszloposak.

MAGYARORSZÁG TALAJTÁJAI.

A dr. Kreybig Lajos által szerkesztett
1:25000 és 1:75000 talajjárképek alapján
szerkesztette: STEFANOVITS PÁL.

9. *Békés-Csanád-i löszhát.* A keleti-nyugati irányban haladó néhány homokvonulattól eltekintve, a terület talajai fekete mezőségi talajok, melyek legnagyobb része már a feltalajban tartalmaz szénsavas meszet. Humuszrétegük vastag, sok helyen egy méternél mélyebb. A mezőségi talajok között a mélyebb helyeken sok elszikesedett (22%).

10. *Gödöllői dombvidék.* Löszön és homokon kialakult barna erdőtalajok. Felhalmozódási szintjük vöröses barna, feltalajuk savanyú. Tápanyagokban szegények, különösen a homokok. Az erózió és a defláció hatására sok csonka szelvény alakult ki.

11. *Északi dombvidék és a Szerencsi-sziget.* Löszön, márgán, helyenként tömör kőzetten képződött, túlnyomórészt barna erdőtalajok. Az altalaj sok helyen több méter mélyen egységes vörös agyag, az úgynevezett nyirok. (Ezt többen régebbi geológiai korok reliktum-talajának tartják.) A talajok általában gyenge termőképességűek, sok helyen eródtáltak, amikor a meszes altalaj kerülhet a felszínre. A patak völgyek jobb termőképességű hordaléktalajok.

12. *Sajó—Hernád- és Bodrogvölgyek.* A Bodrog és a Sajó völgye végig savanyú, agyagos öntéstalaj, míg a Hernád öntései helyenként meszesek. Az utóbbiak több helyen elszikesedők, szolonyecések.

13. *Mátra—Bükkalja és a Hevesi homokhát.* A hegyek lábánál löszön kialakult kilúgozott mezőségi talajok és savanyú erdőtalajok váltakoznak. Dél felé típusos és kilúgozott esernozjomok mellett karbonátosakat is találunk. A Zagyva öntései agyagos réti talajok és ezek elszikesedett változatai. Általában a mélyebb részek szikesedtek el. A homokháton gyengén savanyú, kialakulatlan szelvényű homoktalajokat találunk. Ez a komplex táj még további részletes kutatásokat igényel, hogy az egyes talajtípusai jól jellemezhetőek és elhatárolhatóak legyenek.

14. *Duna—Tisza-közi homokhát.* Meszes homokból álló, buckás dombvonulatokon kialakulatlan, vagy kialakulófélben lévő, mezőségi jellegű homoktalajok vannak. A dombok közötti mélyedésekben vizenyős réti talajokat találunk, melyek több humuszt tartalmaznak és iszaposak. Egyes helyeken, a talajvíz hatására, réti-mész rétegek alakultak ki, melyek gyökérszűrő szintet képeznek. Minél délebbre haladunk, annál gyakoribb a mélyebb részek elszikesedése. Ezeket a meszes-szódás szikeseket egyesek homokos szikeknek is nevezik. Régóta folyó, intenzív mezőgazdasági művelés hatására humuszos, mezőségi homoktalajok alakultak ki, különösen a nagyobb települések közelében. Igen nagy hatással van a terület talajainak kialakulására és fejlődésére, valamint a növénytakaró jellegére a talajvíz szintje. Ezen a tájon, még a homokbuckákon is, a talajvíz szintje közel van a felszínhez, ritkán mélyebben mint 3—5 méter, a mélyedésekben pedig gyakran egy méter felett található meg.

15. *Északbácskai löszhát.* Termékeny, fekete mezőségi talajok, melyek egy része az altalajban szikesedő. A mélyebb részekben szolonycsák típusú, meszes-szódás szikesek vannak.

16. *Duna alluviális öntése.* A Duna hordalékán kialakult talajok mind meszesek. Fakószínű öntéstalajok, melyeken a mezőségi jelleg van kialakulóban. A talajvíz 2—3 méterben mindenütt megtalálható. Az altalajból felszivárgó talajvizek következtében egyes helyeken mészfelhalmozódási szintek képződtek, melyek helyenként mészkőpadokká álltak össze. Hasonlóképpen az altalajvíz felszivódásából és bepárolódásából keletkeztek a nagykiterjedésű szikesek is. (A táj mintegy 10%-a.)

A szikesek igen sok magnéziumot és szénsavas meszet tartalmaznak. A táj keleti szegélyén húzódó terrasz alatt vékony sávban lápok és tőzeglépek hosszú sorát találjuk.

17. *Fejér—Tolnai löszhátak.* Az Alföld Dunántúlra átnyúlt nyelvének kell tartanunk, melynek talajképző közete erősen homokos lösz és lösz. Itt kell megjegyeznünk, hogy a dunántúli löszök mind homokosabbak, mint a Dunától keletre lévő löszhátak anyaga. Ezért vizgazdálkodási viszonyaik is mások. Könnyebben nyelik el a vizet és kevesebbet tudnak elraktározni a lehullott csapadékból. A talajtakaró legnagyobb része fekete mezőségi talaj, melynek humuszrétege a nyugati részekben egy méternél vastagabb is sok esetben.

18. *Sárrét.* A sárréti tőzeglépekből kiindulva, melyeken két-három méter a tőzeg átlagos vastagsága, egy igen heterogén talajú sáv húzódik végig a Duna öntésterületéig. Az iszapos öntéstalajokon kívül találunk szikeseket, homok- és kavicsfoltokat, réti agyagokat, kotuföldeket és tőzegeket. Mindezek képződését a valamikori folyó hordalékával, és annak eltűntével, a terraszok alól feltörő talajvizekkel magyarázhatjuk.

19. *Tolnai és dunajövidvári homokhátak.* Az igen erősen szakadozott lösztakaró alól a terület legnagyobb részén kibukkan a homok. Az erózió által megvékonyodott löszön, a lejtőkön mezőségi jellegű, eróziós szelvények vannak. A magasabb térszinteken, ahol a terület síkabb, löszön kialakult, gyengén savanyú barna erdőtalajokat találunk. A homokon és a löszös homokon a barna erdőtalajok genetikai szintjei vastagabbak, úgyhogy gyakran másfél métert is elér a barnás feltalaj és a rozsdabarna, vagy vörös felhalmozódási szint együttesen. Dél felé a homok mindinkább lösszel kevert és itt mezőségi talajokat találunk. A homokos területeken az erózió által felszabadított homokot a defláció rontja tovább és a szél ereje hatalmas futóhomokvonulatokba és bukákbá rendezi a mozgásban lévő anyagot. Az ilyen területek jellegesen homoktalajain csak gyér árvalányhajas legelőket találunk. A bukáék és homokvonulatok közötti mélyedésekben, a közeli talajvíz miatt, réti talajok képződtek, melyek helyenként láposodásnak indultak.

20. *Simontornya-Mohács-i löszvidék.* A terület talajtakarója nem egységes. Talajképző közete mindenütt lösz, régebbi korok vízi üledékei csak a mély vízmosásos völgyekben kerülnek szemünk elé. A másik általános jellegzetessége a tájnak a nagymérvű erózió. A Mecsek vonalától délre a talajok túlnyomó része barna erdőtalaj, melynek az erózió sok helyen csak a vörös felhalmozódási szintjét hagyta meg. Gyakran a talajok egészen a löszig erodálódtak. Az északi rész talajai között már találhatunk jellegzetes fekete mezőségi talajokat is, rendszerint az enyhe lejtőjű, vagy éppenséggel sík területeken. A táj a fentiek alapján komplex táj, melyben a mezőségi és erdőtalajok egymástól csak igen részletes térképen választhatók el.

21. *Mecsek és a Villány-i hegy.* A márgán és a löszfoltokon kialakult barna erdőtalajokon kívül a mészköveken rendzinákat találunk. Az igen erős erózió csak kevés területét kímélte meg a tájnak, melynek pusztulását az erdők kiirtása csak sietteti.

22. *Dráva öntések és a Pécsi-medence.* A környező hegyekről és dombokról lehordott lösz és egyéb anyagok keverékéből keletkezett löszszerű vályogon gyengén savanyú humuszos réti talajok és öntéstalajok alakultak ki. A kevés szénsavas meszet tartalmazó fiatal Dráva-öntések elhatárolhatatlanul érintkeznek az előbbi területtel.

23. *Pécs-Kaposi dombvidék.* Igen erősen tagolt, dombos terület. Talajai löszön kialakult barna erdőtalajok, de az erózió legtöbb helyen csak a vörös B-szintet hagyta meg. Helyenként az erózió oly erős volt, hogy a lösz alól a tengeri üledékek is a felszínre kerültek. Az így előbukkant homokokon és agyagokon is erdőtalajok vannak.

24. *Balaton-déli dombvidék.* Jellegzetes, löszön kialakult, barna erdőtalajok területe. Az ilyen talajok a feltalajban közepesen savanyúak, de a mezőgazdasági művelés hatására visszameszesződnek. Humuszanyaguk világosbarna színt ad a feltalajnak. A felhalmozódási szint vöröses-barna. Az erózió következtében a meredekebb lejtőkön a sárga lösz képezi a felszínt.

25. *Somogyi homokhát.* Homokon kialakult gyengén savanyú és savanyú barna erdőtalajok, melyek ott, ahol a hosszás művelés hatására vastag humuszréteg alakult ki, igen termékenyek. Helyenként, különösen a táj szélei felé, a homok lösszel kevert.

26. *Dunántúli középhegység.* Ezen a területen a talajképződést az anyaközet igen erősen befolyásolta. A dolomit- és mészkőterületeken rendzinák alakultak ki. Homokkővön savanyú erdőtalajok. A kőzeteket foltokban takaró löszön barna erdőtalajok vannak. A pannon üledékeken jellegzetesen rossz vízgazdálkodású, cserepesedő erdőtalajok találhatók.

27. *Győr—Komáromi táj.* A Kisalföld és a pannon üledékek között foglal helyet. A medencejellegű területen a lösszel kevert üledékeken réti és mezőségi talajok alakultak ki. Azokon a részekén, ahol a talajvíz a felszínhez közel van, mészfelhalmozódási szintek képződtek, melyek helyenként mészkőpaddá álltak össze. Ezt, a gyökerek számára áthatolhatatlan réteget nevezik a környéken „atkának”. Közvetlenül a Duna mellett, annak medrével párhuzamosan, fiatal partmenti dűnéket találunk, melyek homokján jellegtelen szelvények vannak.

28. *Északi pannonhát.* Pannonkorú tengeri üledékeken, iszapos homokon és kavicsos iszapon kialakult savanyú barna erdőtalajok. A terület tagoltsága miatt gyakoriak az eróziós szelvények. Jellemző a feltalaj erősen cserepesedésre hajló tulajdonsága. Nedvesen homokos fogású, szárazon igen kemény rögöket képez. Vízgazdálkodása is kedvezőtlen, mert a heves csapadékot nehezen veszi be. Több helyen a sok kavics miatt sekélytermőrétegű.

29. *Déli pannonhát.* Pannonkorú üledékeken, helyenként löszös területekkel keverve, savanyú erdőtalajok alakultak ki. Mechanikai összetételük szerint homokos, vagy homokos-vályog talajok, sok helyen erősen kavicsosak. Vízgazdálkodásuk rossz, cserepesedésre hajlamosak.

30. *Kemenes és Cser.* A Rába régi kavicsterraszainak maradványain kialakult talajok sekély termőrétegűek, mert a kavics $\frac{1}{2}$ —1 méter mélységben minden esetben megtalálható. Podzolos erdőtalajok, melyeknek vörös felhalmozódási szintjük a kavicsot vízhatlan réteggé ragasztotta össze. Ezért hevesebb nyári záporok, vagy nagyobb esőzések után, még ha a talaj teljesen ki is volt száradva, a felszínén a víz tócsákban áll több napig.

31. *Hanság.* A feltöltődött tófenéken kialakult síkláptőzeg ma már sok helyen a defláció áldozata lett és helyén kotu-földek és agyagos réti talajok maradtak vissza. Szervesen összefügg Európa legnyugatibb sztyep-tavával, a Fertővel. A tó körüli részekén, vékony sávban, szulfá-

tos szikéseket találunk. A vízszíntingadozások miatt az egész terület intenzív művelés alá venni még nem lehet. Erdősítési és telkesítési munkákat csak a vízviszonyok előzetes rendezése után lehet eredményesen elvégezni.

32. *Rába öntések.* A Rába öntései mindenütt savanyúak. Mint az öntéstalajoknál általában rétegződésük igen változatos. Az északi részen a felső rétegek agyagosak, míg a déli területeken iszaposak. Ugyancsak nagy általánosságban mondhatjuk, hogy a délebbre lévő talajok humuszszintje világosabb. A régebbi öntéseken a podzolosodás jelei mutatkoznak. Egyes területek altalaja kavicsos és ezért sekélytermőrétegű.

33. *Magyaróvári Duna-öntések.* Meszes Duna-öntésen kialakult réti talajok, melyek a mezőségi felé irányuló talajképződési folyamatok hatása alatt állanak. Az altalaj kavicsossága miatt helyenként sekély termőrétegű.

34. *Alpesi nyúlványok és csatlakozó dombvidék.* Az ország legpodzolosabb és így legsavanyúbb talajai itt találhatók a táj egyes területein, különösen a magasabb dombok lejtőin. Nemzetközi viszonylatban azonban, különösen a Szovjetunió podzolos zónájának talajaival összehasonlítva, ezek a talajok csak éppen hogy megütik a savanyú talajok mértékét, mert erdőtalajaink legnagyobb része a gyengén savanyúak közé tartozik és csak hazai viszonylatban nevezhetők savanyúaknak. Löszfoltok különösen a sík részekén találhatók és ezeken barna erdőtalajok alakultak ki. A meredekebb lejtőkön az erózió lekoptatta az eredeti erdőtalajokat és így csonka erdőtalajok és más eróziós szelvények jöttek létre.

35. *Kisbalaton és Nagyberek.* A Balaton régi öbleinek feltöltődése és elláposodása következtében tőzeglápok keletkeztek. A tőzegréteg vastagsága és minősége változó, de mindenkor síkláptőzeg. A tőzegréteg vastagsága $\frac{1}{2}$ és 8 méter között változik, minősége szerint lehet rosos tőzeg és szurok tőzeg, vagy a kettő keveréke. Igen sok helyen és nagy kiterjedésben a kiegészítő tőzeglápra a feltalajt hamuból keletkezett iszapréteg borítja. A tőzegerület szélén kotus talajokat találunk. A tőzegláp közepén Észak-Dél irányú homok dombors húzódik végig.

A talajtájaknak ez a korántsem teljes, rövid felsorolása is arra mutat, hogy az ország talajviszonyai igen tarkák. Ez a tarkaság teszi éppen szükségessé a talajok ismeretét és számításba vételét minden olyan területen, ahol a természeti jelenségeket akarjuk megváltoztatni, vagy azokat a lehető legteljesebb mértékben szolgálatunkba állítani.

Igen érdekes következtetéseket vonhatunk le a különböző talajtípusú tájak százalékos területéből is. A talajtípusok mindenkor híven tükrözik az utolsó ezer évek növénytakaróját. Ennek tudatában, ha összeadjuk az erdőtalajú tájak területét, melyek az ország összterületének 41%-át teszik ki, hozzáadjuk az árterek és lápok területét, 33%-ot, — melyen több mint valószerű, hogy az ember megjelenése előtt szintén erdők, ártéri és lápi erdők voltak, — azt kell megállapítanunk, hogy az ország területének 74%-a erdős volt. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy ha az országos és helyi mezővédő erdősávokkal a mezőgazdasági többtermelést szolgáljuk, akkor egyszerszint a tájak természetes egyensúlya felé is egy lépést teszünk előre. Értve ezalatt, hogy a szél erejének lefékezésével a talajok párolgását csökkentjük, minek következtében a magasabb termések mellett a nagyobb tömegű növény-

zet, — ebben természetesen a füves vetésforgók általános bevezetése utáni időre gondolok, — gyökereivel jobban elősegíti a tartós rögszerkezet képződését, ami viszont a talaj vízgazdálkodásának megjavulását vonja maga után.

A mezővédő erdősávok létesítése, mint minden erdősítési feladat a talajtani adottságok ismeretének szükségességéhez vezet vissza. A fajok megválasztása, a csemetekertekben iskolázandó anyag megválasztása és elosztása a tájak igényeinek megfelelően, az erdősávok telepítésének módjai, mind a tájak minőségétől és nagyságától is függenek.

Ugyancsak a térképezés anyagának feldolgozásánál állapítottuk meg, hogy az eddigi becslésektől eltérőleg az ország összes szikes területe keréken 990.000 kh. azaz alig valamivel több, mint 5%-a az összterületnek. A homoktájak összterülete ugyanakkor 17%-a az országnak. Az országos feladatok megoldásánál tehát elsősorban a nagy területekre jellemző talajféleségeket kell szem előtt tartani és nem az aránylag kis területen, kis tájakon előforduló talajok problémáit, mégha azok megoldása tetszetősebb is különlegességüknél fogva.

A Kemenes és Cser talajtajának hasznosítási problémái is elsősorban erdészeti jellegűek. A gyakran fél méternél sekélyebb termőrétegen az erdő megtelepítése és fenntartása igen körülményes és gondos munkát igényel, melynek sok talajtani és erdészeti vonatkozása még felderítetlen. Ennek a területnek, melyen a mai mezőgazdasági művelés átlagosan 4 q-s terméseket tud csak produkálni, az erdészeti és mezőgazdasági szakembereknek összefogva kell megoldani azokat a kérdéseket, melyek segítségével értékesebb termékeket tud előállítani. A fel-talaj savanyúsága, a felhalmozódási szint tömődöttsége és vízzáró volta ma akadályt jelent úgy a mezőgazdasági, mint az erdészeti feladatok végrehajtásánál. Ezeknek a termelés szempontjából hátrányos talajtulajdonságoknak a megszüntetése közel 100.000 kh terméstiöbbletét fogja népgazdaságunk építő munkájának rendelkezésére bocsátani.

Ismeretlen előttünk még legtöbb fontosabb fajtánk talajalakító szerepe az egyes tájakra vonatkozólag. Ennek hiányában pedig a különböző típusú erdőkkel nem tudjuk irányítani a talajok fejlődését, azaz a magasabb termékenység elérését. Különösen nem ismerjük a széltehen-hosszában alkalmazott akác talajalakító tulajdonságait. Az ártéri erdők fajtáinak kiválasztásánál nem mindegy, hogy talajuk meszes-e, vagy mészmentes. Eddig kevéssé ismert tény, hogy savanyú és meszes öntéseink aránya 2:1, mert az ország összterületére vonatkoztatva mintegy 16% a savanyú öntés és közel 8% a meszes öntés. Nagy szerepe van az erdészeti kutatásoknak az eróziót gátló rendszabályok vizsgálata terén is. Az ország talajtajai közül 11 határozottan eróziós táj, melyek területe 36%-a az összterületnek. Ehhez csatlakozik a 16%-nyi széléroziós, azaz deflációs terület. Ismerve az eróziós kártételek megakadályozásának népgazdasági jelentőségét, miszerint az eróziós, deflációs folyamatok továbbfejlődését meggátolva igen sok értékes növényi tápanyag elvesztését, a talajok termékenysége hordozójának, a humuszának elhordását akadályozzuk meg és egyelőre a termőképesség csökkenésének vetünk gátat, valamint megteremtjük lehetőségét a termékenység növelésének.

A fentiekben néhány példán kíséreltem meg bemutatni, hogyan lehet a talajtajak területének és sajátosságainak ismeretével a gyakorlat és a kutatómunka tervezését és végrehajtását megjavítani. Remélem,

hogy azzal a munkával, melyet a talajtérképek anyagának feldolgozásával végeztünk, elősegítettük népgazdasági tervünk végrehajtását és a kutatómunkának anyagot szolgáltatva a további tervek tudományos felépítéséhez járultunk hozzá.

IRODALOM

1. Zonn Sz. V.: Északnyugat-Kaukázus hegyi erdőtalajai. 1950 Moszkva.
2. Treitz P.: Magyarázatok az országos átnézetes klimazonális talajtérképhez. 1924. Budapest Földtani Intézet kiadvány.
3. Kreybig L.: A Földtani Intézet talajfelvételi, vizsgálati és térképezési módszere. Földtani Int. Évkönyv. XXXI. köt. 2. füz

Az erdőrendezési munka pontosságának néhány feltétele

SALI EMIL

A Népgazdasági Tanácsnak az a határozata, amely 1950-ben megszabta az erdőgazdaság fejlesztésének irányát, az erdőrendezés kérdésében is döntő jelentőségű volt. Azzal, hogy a felszabadulás után több éven át pangásban levő erdőrendezést az egész erdőgazdaság fejlesztésének számtalan egyéb problémájával azonos szinten levő és sürgősen megoldandó feladatként tekintette, nemcsak a megoldás fontosságát emelte ki, hanem az erkölesi és anyagi támogatást is megadta az erdőrendezés munkájának végzéséhez.

Az a körülmény, hogy országunk erdeinek a területére, az élőfakészletére, a növedékére, a korosztályviszonyaira, vágásérettégi viszonyaira és az üzemterv ötéves tervidőszakának a fatermelési (erdősítés, tisztítás, gyérítés, véghasználat) feladataira az adatok jórészt máris rendelkezésünkre állnak, az 1950. évi határozatnak köszönhető.

Az eddig meglévő adatok több tekintetben elütnek azoktól a hozzávetőleges becslés alapján megállapított számoktól, amelyek a pontosabb adatok megszerzéséig a gazdálkodás alapjául szolgáltak. Az erdőrendezés folyó munkálatai során összegyűjtött és rendszerezett adatainak az eltérése a néhány évvel ezelőtt, de helyenként ma is használatos számoktól magyarázható több okkal is.

Az okok közül elsősorban kell megemlítenünk azt, hogy hiányzott a viszonyítási alap, amelynek a jó megítéléshez rendelkezésre kellett volna állnia. Az összehasonlítási alap ebben az esetben az az állapot lett volna, amelyben az erdők a felszabadulás idején voltak. Ugyanakkor azonban, nemcsak hogy az erdőknek erre az időre vonatkoztatott állapotát nem ismertük, hanem már a háborút megelőző, a két világháború közötti évekről sem voltak mérésen, pontosabb felvételen nyugvó adataink. Pl. az 1920. évben megjelent üzemrendezési utasításnak az a kitétele, hogy a fatömeget és a növedéket csak az első 20 évi vágásterület kijelölésénél figyelembe jöhető faállományokra kell meghatározni, megfosztott bennünket attól a lehetőségtől, hogy országos áttekintésünk legyen élőfakészlet és növedék tekintetében.

Haladó szakembereink, akik közül elsősorban Fekete Zoltán akadémikust kell megemlítenünk, két és fél évtizeden át ostromolták, helytelenítették az említett utasításnak többek között ezt a részét is, de eredményt nem értek el. Nem rajtuk múltott, hogy az egyetemi katedrán elhangzott szavak és a szaklapokban megjelent tanulmányok sorsa ez lett: Magyarország akkori politikai és gazdasági rendje kívánta így.